

WORLD BANK GROUP

IFC | International
Finance Corporation

РИНОК АГРОСТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ У 2017-му АНДЕРАЙТИНГОВОМУ РОЦІ

Аналітичне дослідження

Проект «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та Центральній Азії»,
Міжнародна фінансова корпорація (IFC, Група Світового банку), у співпраці з
Міністерством аграрної політики та продовольства України

Київ, листопад 2017

У партнерстві з

Про Групу Світового Банку Група Світового Банку – одне з найбільших глобальних джерел фінансування та знань для країн, що розвиваються. До складу Групи входять п'ять інституцій: Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку (IBRD) та Міжнародна Асоціація з Розвитку (IDA), які разом формують Світовий Банк; Міжнародна Фінансова Корпорація (IFC); Багатостороння Агенція Гарантування Інвестицій (MIGA) та Міжнародний Центр Урегулювання Інвестиційних Суперечок (ICSID). Кожна з інституцій грає значну роль у місії боротьби з бідністю та підвищення рівня життя людей в країнах, що розвиваються. Додаткова інформація: www.worldbank.org, www.miga.org та www.ifc.org.

Зовнішньоекономічна програма Міністерства фінансів Австрії підтримує процес розвитку країн Південно-Східної та Східної Європи. Програма має на меті створення сприятливого інвестиційного клімату задля підтримки економічного зростання, створення нових робочих місць та покращення бізнес-середовища. Програма підтримки внутрішніх та зовнішніх інвестицій спрямована на підвищення життєвого рівня населення і досягнення стабільності та процвітання у регіоні. В її основу покладене стимулювання розвитку приватного сектора шляхом збільшення обсягів виробництва, підтримки малого й середнього бізнесу, сприяння надходженню інвестицій та налагодженню партнерських стосунків між австрійськими й місцевими інвесторами.

Угорський Експортно-Імпортний Банк (Ексімбанк) та Угорська Страхова компанія експортних кредитів (МЕХІБ) сфокусовані на наданні угорським експортерам ефективних механізмів фінансування та страхування.

Місія Ексімбанку та МЕХІБу полягає у підтримці вітчизняних підприємств-експортерів та сприянні у збереженні робочих місць, зростанні зайнятості та розширенню експортного потенціалу Угорщини, що є частиною їхньої ролі як одного з інструментів стимулюючої економічної політики. Державний банк Ексімбанк та МЕХІБ виконують в Угорщині завдання експортно-кредитного агентства; вони функціонують у нормативному полі ОЕСР та ЄС і мають за мету сприяння реалізації угорських товарів та послуг на зовнішніх ринках. Банк і страхова компанія, які працюють в комплексі, виконують свої завдання в рамках спільної організаційної структури, під єдиним керівництвом і загальним брендом з назвою ЕКСІМ.

Зміст

Вступ.....	5
1. Пояснювальна записка.....	6
2. Загальні показники ринку агостраховання за 2005-2017 роки.....	8
4. Ринок агостраховання у 2017-му андерайтинговому році	13
4.1. Загальна інформація	13
4.2. Дані за областями	13
4.3. Дані за страховими компаніями	16
4.4. Дані за сільськогосподарськими культурами	20
4.5. Страхові продукти	25
4.6. Участь страхових компаній у програмах фінансування сільгоспвиробників.....	27
4.7. Страхування тварин.....	28
4.8. Страхування органічного виробництва с/г культур.....	28
5. Висновки.....	29
Додаток.....	30

Список таблиць

Таблиця 01 Список компаній, дані яких були використані у дослідженні	7
Таблиця 02 Страхування сільськогосподарських культур у 2005-2017 роках.....	9
Таблиця 03 Виплати у розрізі сільськогосподарських культур у 2016 році	12
Таблиця 04 Виплати у розрізі страхових компаній, 2016 р.	13
Таблиця 05 Зведені дані страхування в розрізі областей, 2017 р.	13
Таблиця 06 Зведені дані страхування в розрізі страхових компаній, 2017 р.	16
Таблиця 07 Страхові виплати в розрізі страхових компаній, 2017 р.....	19
Таблиця 08 Зведені дані страхування в розрізі с/г культур, 2017 р.	20
Таблиця 09 Страхові виплати в розрізі с/г культур, 2017 р.	25
Таблиця 10 Використання страхових продуктів, 2017 р.....	25
Таблиця 11 Використання страхових продуктів, зима 2016-2017 р.р.	26
Таблиця 12 Використання страхових продуктів, весна-літо 2017 р.	26
Таблиця 13 Страхування, пов'язане з програмами фінансування с/г виробників, 2017 р. (обсяги)	27
Таблиця 14 Страхування, пов'язане з програмами фінансування с/г виробників, 2017 р. (відсотки).....	27
Таблиця 15 Зведені дані зі страхування тварин, 2017 р.	28
Таблиця 16 Зведені дані страхування с/г культур органічного виробництва, 2017 р.	28

Вступ

Проект «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та Центральній Азії», частина Глобальної Практики Групи Світового банку «Фінанси та Ринки», у співпраці з Міністерством аграрної політики та продовольства України, представляє результати дослідження ринку агрострахування в Україні за 2017 андерайтинговий рік¹.

Дане дослідження має на меті показати безперервно у часі загальні тенденції розвитку ринку агрострахування з 2005 по 2017 рік та детально висвітлити ситуацію на ринку агрострахування у 2017-му андерайтинговому році.

Проект «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та Центральній Азії» впроваджується Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC, Група Світового банку) з липня 2015 року в партнерстві з урядами Австрії та Угорщини. Проект працює в Україні, Азербайджані, країнах Центральної Азії та Західних Балканах та має на меті сприяти збільшенню фінансування малих та середніх сільгоспвиробників. Ця мета може бути досягнута завдяки активній роботі Проекту із кредиторами в напрямку розвитку їх потенціалу в кредитуванні аграрного сектору, розуміння та управління погодними та ціновими ризиками, а також шляхом застосування ефективних інструментів кредитування та впровадження успішних пілотних проектів.

Страхові компанії надали свої дані для дослідження на добровільній основі. Проект висловлює свою вдячність за співпрацю усім компаніям, що взяли участь у дослідженні, зокрема: ПрАТ СК «АХА СТРАХУВАННЯ», «Українська АСК АСКА», ПрАТ «Страхова компанія АСКО-ДОНБАС ПІВНІЧНИЙ», ПрАТ «СК «БРОКБІЗНЕС», ТОВ з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «ГАРДІАН», ПрАТ СК «Здорово», ПрАТ АСК «ІНГО Україна», ПрАТ «СК «Країна», ПрАТ СК «Оранта-Січ», ПрАТ СК «ПЗУ УКРАЇНА», ПрАТ «СГ «ТАС», ПрАТ «Українська аграрно-страхова компанія», ПрАТ «СК «Універсальна». Висловлюємо також подяку об'єднанням страховиків, якими є Ліга страхових організацій України та Українська Федерація Убезпечення, за сприяння в отриманні даних.

¹ Андерайтинговий рік – це рік, який триває від початку сівби озимих культур восени одного календарного року і триває до завершення збирання технічних культур восени наступного календарного року.

1. Пояснювальна записка

Звіт сформовано на базі даних страхових компаній за такі періоди:

- 1) друге півріччя 2016-го андерайтингового року (весна-літо 2016) – повні дані, включно зі страховими виплатами;
- 2) перше півріччя 2017-го андерайтингового року (зима 2016-2017) – повні дані, включно зі страховими виплатами;
- 3) друге півріччя 2017-го андерайтингового року (весна-літо 2017) – повні дані стосовно обсягів страхування та попередні дані стосовно страхових виплат, які до кінця 2017 року ще можуть бути скориговані в бік підвищення.

Згідно з даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, станом на 02.08.2017 ліцензію на впровадження страхової діяльності у формі добровільного страхування сільськогосподарської продукції мають 58 страхових компаній (повний перелік наведений у Додатку). Усім страховим компаніям, що мають ліцензію, було надіслано запит щодо надання даних для проведення даного дослідження. Дані подали 13 страхових компаній, список яких наведений у Таблиці 1.

Спілкування з усіма компаніями, що отримали запит щодо надання даних, показало, що компанії, які не надали дані, переважно не здійснювали страхування сільськогосподарських ризиків в період, що досліджується. Ймовірно, що до поля зору дослідників не потрапила певна кількість договорів, проте, за нашою оцінкою, похибка не може становити більше 5%, отже проведене дослідження може вважатися таким, яке репрезентує весь ринок агрострахування в Україні.

В даному дослідженні при розрахунку показника «кількість страхових договорів», якщо за одним договором страхувалося декілька сільськогосподарських культур, то такий договір розбивався на окремі договори за кожною сільськогосподарською культурою (один договір – одна культура). Це було зроблено з метою проведення коректного аналізу усіх показників страхування у різних комбінаціях. Через цю обставину (можливість дублювання) сумарна кількість договорів, підрахована на базі даних за окремими культурами, в деяких випадках перевищує ту загальну кількість договорів, яку страхові компанії подали у своїх зведених таблицях.

Список компаній, дані яких були використані у дослідженні

№	Повна назва	Коротка назва в звіті
1	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «АХА СТРАХУВАННЯ»	АХА
2	Приватне акціонерне товариство «Українська Акціонерна Страхова компанія АСКА»	Аска
3	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія АСКО-ДОНБАС ПІВНІЧНИЙ»	Аско ДС
4	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «БРОКБІЗНЕС»	Брокбізнес
5	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «ГАРДІАН»	Гардіан
6	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ЗДОРОВО»	Здорово
7	Приватне акціонерне товариство «Акціонерна Страхова компанія «ІНГО Україна»	Інго Україна
8	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «КРАЇНА»	Країна
9	Публічне акціонерне товариство «Страхова компанія «Оранта-Січ»	Оранта-січ
10	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ПЗУ УКРАЇНА»	ПЗУ
11	Приватне акціонерне товариство «Страхова група «ТАС»	ТАС
12	Приватне акціонерне товариство «Українська аграрно-Страхова компанія»	УАСК
13	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Універсальна»	Універсальна

2. Загальні показники ринку агрострахування за 2005-2017 роки

Якщо 2016-й рік став першим роком, коли після тривалого періоду скорочення ринок агрострахування продемонстрував деяке пожвавлення, то 2017-й рік продовжив цю тенденцію, поширивши її на більшу кількість показників. Це можна побачити з Таблиці 2 та Графіків 1-4. У 2017-му році вперше, починаючи з 2011 року, зросла кількість укладених договорів страхування: зростання склало 21%. Обсяг зібраних страхових премій у гривні зростає вже третій рік поспіль, зокрема, у 2017-му році він зріс на 30% та склав 204.4 млн грн. Другий рік поспіль зростає також обсяг страхових премій у доларовому еквіваленті, який у 2017-му році склав 7.7 млн. дол, що на 28% перевищує показник 2016-го року.

Загальна страхова сума (або об'єм загальних страхових зобов'язань) у 2017 році, порівняно з 2016-м, дещо скоротилася (з 6.240 млрд грн до 5.913 млрд грн (або на 5%). Це можна пояснити двома причинами:

- 1) зростанням середньої ставки страхової премії (у 2017 році вона склала 3.5% проти 2.5% у попередньому році);
- 2) тим, що 2017-й рік представлений даними за 9 місяців. Дані за повний рік, ймовірно, можуть бути скореговані в бік підвищення, як це відбулося з даними за 2016-й рік (загальна страхова сума за 2016-й рік після уточнення даних в процесі проведення цього річного дослідження змінилася з 5.809 млрд грн до 6.240 млрд грн, тобто зросла на 7.4%).

Зведені дані за весь період дослідження наведені у Таблиці 2.

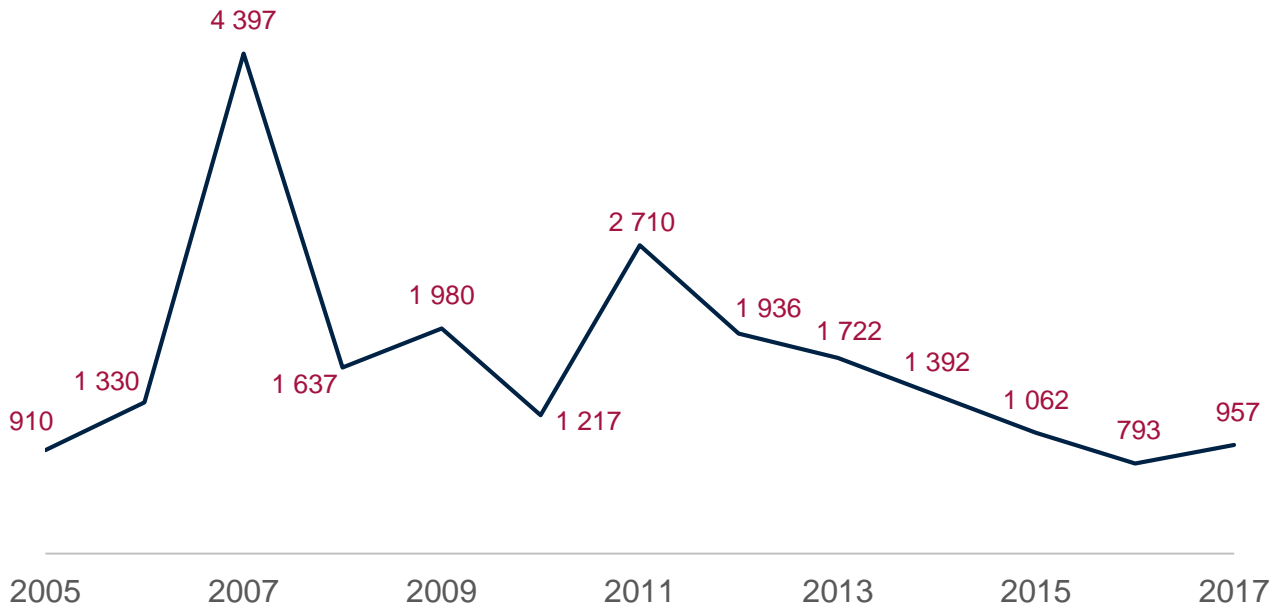
Таблиця 2

Страховання сільськогосподарських культур у 2005-2017 роках

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість договорів	910	1 330	4 397	1 637	1 980	1 217	2 710	1 936	1 722	1 392	1 062	793	957
Площа, тис. га	390	670	2 360	1 171	510	553	786	727	869	732	689	700	657
Страхова сума, млн грн	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	3 055	3 969	6 240	5 913
Сума премії, млн грн	12.8	28.5	116.7	155.4	42.0	72.1	136.3	130.4	135.4	72.8	77.7	157.0	204.4
Субсидія, млн грн	5.8	12.5	47.8	72.8	0	0	0	0.086	0	0	0	0	0
Рівень виплат	н/д	н/д	н/д	н/д	36.5%	50.9%	28.0%	41.0%	9.7%	7.6%	12.9%	44.2%	3.7% ²
Середня ставка премії	3.8%	н/д	4.5%	4.9%	3.2%	3.8%	3.7%	3.8%	3.1%	2.4%	2.0%	2.5%	3.5%
Курс \$/грн ³	5.05	5.05	5.05	5.22	8.00	7.91	7.98	7.99	7.99	12.95	22.91	26.02	26.54
Страхова сума, млн. \$	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	235.9	173.3	239.8	222.8
Сума премії, млн. \$	2.5	5.6	23.1	29.8	5.3	9.1	17.1	16.3	16.9	5.6	3.4	6.0	7.7

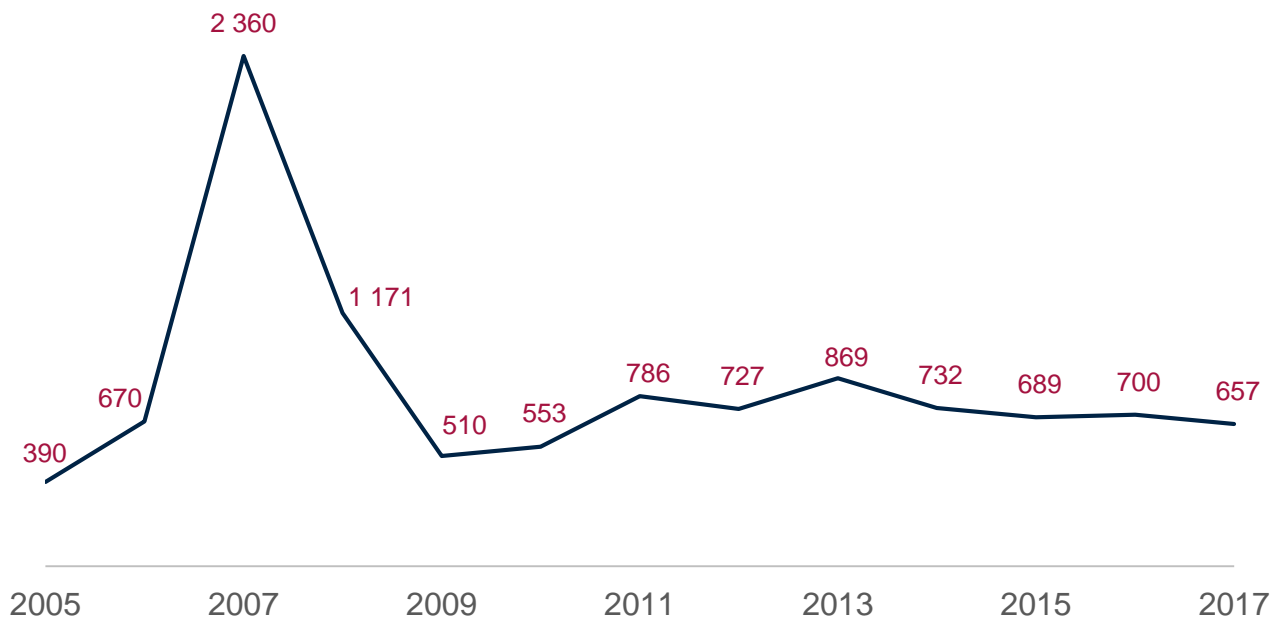
² Дані щодо страхових виплат подані станом на 1.10.2017 і можуть до кінця 2017-го року бути скореговані в бік підвищення.

³ Офіційний обмінний курс долара США до гривні на кінець жовтня місяця кожного року.

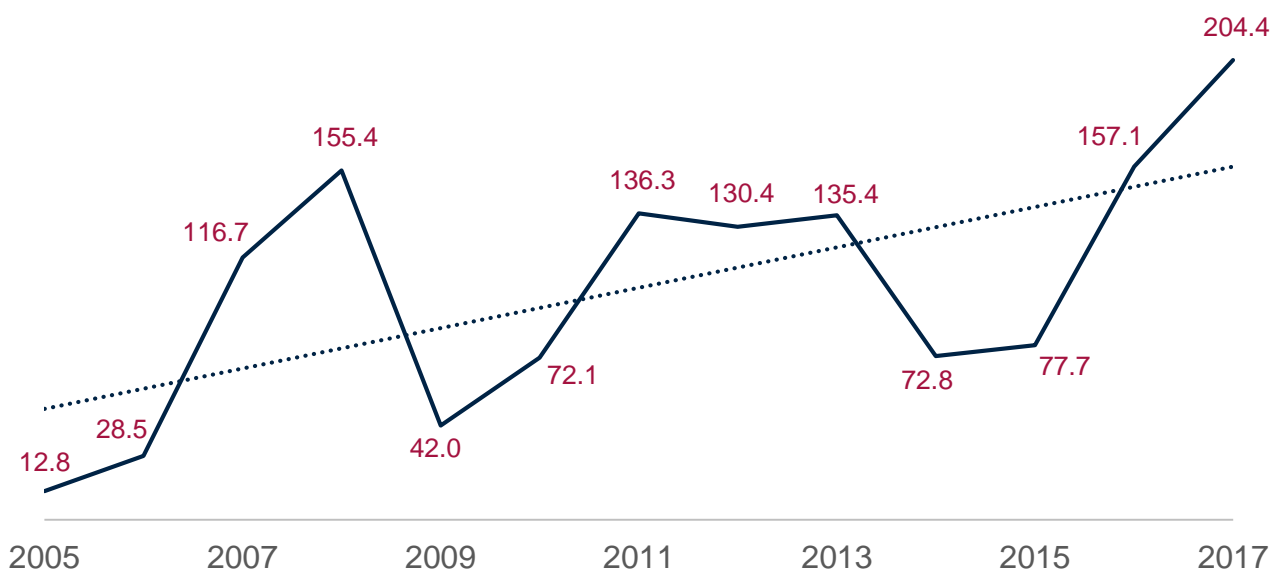
Графік 1. Динаміка кількості договорів у 2005-2017 р.р.

Вперше, починаючи з 2011 року, у 2017 році зросла кількість договорів.

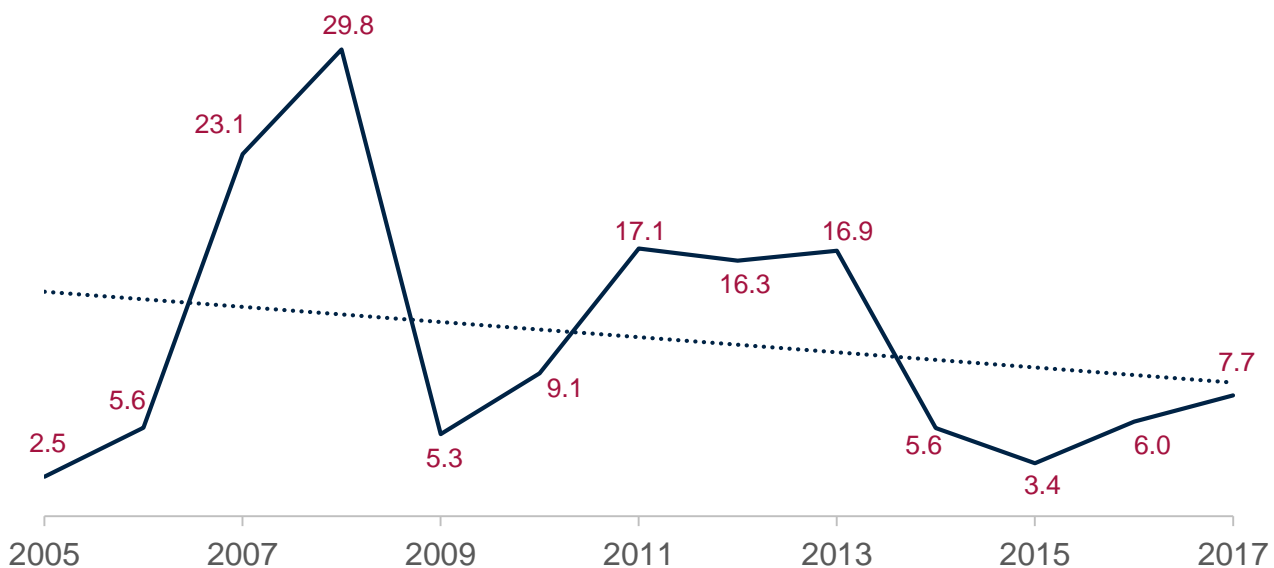
Графік 2. Динаміка застрахованої площі у 2005-2017 р.р., тис. га

Обсяг застрахованої площі майже не змінюється з 2014 року.

Графік 3. Динаміка зібраних премій у 2005-2017 р.р., млн грн.

Обсяг зібраних премій у гривні зріс на 30%.

Графік 4. Динаміка зібраних премій у 2005-2017 р.р., млн. дол. США

Премія у доларовому еквіваленті зростає другий рік поспіль.

3. Виплати у 2016-му андеррайтинговому році

За даними даного дослідження, які уточнюють дані дослідження 2016-го року, загальна сума страхових виплат у 2016-му андеррайтинговому році склала 69.5 млн грн, зокрема, 5.9 млн грн.– за зимовий період, і 63.6 млн грн.– за період весна-літо. Отже, рівень виплат склав у 2016 андеррайтинговому році 44.2%. За період з 2005 по 2016 рік лише один раз було зафіксовано рівень виплат, вищий за показник 2016-го року (у 2010-му році він склав 50.9%).

Основний обсяг виплат за період весна-літо був здійснений в останні чотири місяці 2016-го року (станом на 12.09.2016 виплати за весну-літо склали 4.1 млн грн, а загальні виплати 2016-го року, відповідно, 10 млн грн).

Дані щодо виплат у розрізі сільськогосподарських культур наведені у Таблиці 3. Найбільшу частку у загальних виплатах по ринку складають договори страхування сої (69.5%, сума збитку – 48.3 млн грн), на другому місці – договори страхування гарбуза (12.3%, або 8.6 млн грн). Збитки за договорами страхування озимої пшениці та ріпаку склали, відповідно, 9.5% (або 6.6 млн грн) та 4.5% (або 3.2 млн грн).

Таблиця 3

Виплати в розрізі сільськогосподарських культур у 2016 році

Культура	Сума виплат (зима), грн	Сума виплат (весна-літо), грн	Загальна сума виплат, грн	Частка у виплатах по ринку, %	Рівень виплат, %
Соя		48 322 771	48 322 771	69.5%	471.8%
Гарбуз		8 554 166	8 554 166	12.3%	293.2%
Озима пшениця	2 746 278	3 843 488	6 589 766	9.5%	6.5%
Озимий ріпак	3 145 788		3 145 788	4.5%	56.3%
Льон		1 067 190	1 067 190	1.5%	110.4%
Соняшник		756 937	756 937	1.1%	3.9%
Кукурудза		465 783	465 783	0.7%	9.6%
Гречка		312 960	312 960	0.5%	25.0%
Горох		246 510	246 510	0.4%	51.8%
Цукровий буряк		25 358	25 358	0.04%	0.4%
Загалом/середня	5 892 067	63 595 164	69 487 230	100.0%	44.2%

Дані щодо виплат у розрізі страхових компаній наведені у Таблиці 4. Основна доля виплат у 2016-му році припала на страхову компанію «Аска» (86.2%, або 59.9 млн грн). Виплати здійснили також «Інго Україна» (9.1%, або 6.3 млн грн), «ПЗУ Україна» (3.9%, або 2.7 млн грн), та «АХА» (0.7%, або 495.7 тис.грн).

Таблиця 4

Виплати у розрізі страхових компаній, 2016 р.

Компанія	Сума виплат (зима), грн	Сума виплат (весна-літо), грн	Загальна сума виплат, грн	Частка у виплатах по ринку, %	Рівень виплат, %
Аска		59 919 465	59 919 465	86.2%	123.1%
Інго Україна	5 296 557	1 039 960	6 336 518	9.1%	27.0%
ПЗУ Україна	595 509	2 140 019	2 735 528	3.9%	8.8%
АХА		495 720	495 720	0.7%	9.4%
Загалом/середня	5 892 067	63 595 164	69 487 230	100%	44.2%

4. Ринок агрострахування у 2017-му андерайтинговому році

4.1. Загальна інформація

Загалом у 2017 андерайтинговому році страхові компанії уклали 957 договорів страхування сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, зокрема, 427 – на зимовий та 530 – на весняно-літній період.

Загальна страхова сума за договорами страхування сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень склала 5.913 млрд грн, що на 5% менше, ніж минулого року. Сума зібраних страхових премій склала 204.4 млн грн, що на 30% перевищує рівень минулого року. Сільськогосподарські культури були застраховані на загальній площі 657.1 тис. га.

Середня ставка страхової премії за весь андерайтинговий рік склала 3.5%, зокрема, 3.7% – за зимовий період та 3.4% – за період весна-літо.

4.2. Дані за областями

У Таблиці 5 наведені дані зі страхування сільськогосподарських культур у 2017-му андерайтинговому році за областями України.

Таблиця 5

Зведені дані страхування в розрізі областей, 2017 р.

Область	К-ть договорів	Площа, га	Страхова сума, грн	Сума премій, грн	Середня ставка премії	Сума премій, грн/га
АР Крим	0	0	0	0	0	0
Вінницька	55	17,730	240,054,159	9,504,101	4.0%	536
Волинська	10	2,225	23,098,100	805,192	3.5%	362

Таблиця 5. Зведені дані страхування в розрізі областей, 2017 р. (продовження)

Дніпропетровська	94	67,343	588,701,087	18,087,414	3.1%	269
Донецька	15	7,709	43,177,595	906,326	2.1%	118
Житомирська	47	11,888	116,802,143	3,706,853	3.2%	312
Закарпатська	3	573	2,178,592	90,691	4.2%	158
Запорізька	31	11,914	81,138,885	3,161,282	3.9%	265
Івано-Франківська	20	19,857	170,691,572	4,595,453	2.7%	231
Київська	34	8,792	70,436,055	2,631,687	3.7%	299
Кіровоградська	55	27,222	164,257,088	4,241,486	2.6%	156
Луганська	7	3,620	40,061,879	1,708,338	4.3%	472
Львівська	25	13,570	174,362,176	6,499,652	3.7%	479
Миколаївська	23	24,204	275,635,044	12,526,133	4.5%	518
Одеська	9	7,831	19,243,961	808,106	4.2%	103
Полтавська	75	75,645	771,680,987	33,713,141	4.4%	446
Рівненська	21	13,873	322,457,325	14,807,476	4.6%	1,067
Сумська	43	46,959	623,807,675	17,765,292	2.8%	378
Тернопільська	98	39,365	300,122,758	7,917,288	2.6%	201
Харківська	46	57,460	165,196,591	5,061,456	3.1%	88
Херсонська	54	37,398	359,408,559	15,925,942	4.4%	426
Хмельницька	68	75,326	497,094,091	15,594,123	3.1%	207
Черкаська	42	27,178	380,232,455	11,474,045	3.0%	422
Чернівецька	16	11,439	163,638,437	4,607,752	2.8%	403
Чернігівська	66	48,023	319,888,911	8,307,642	2.6%	173
Загалом/Середнє	957	657,144	5,913,366,125	204,446,870	3.5%	311

Найбільшу кількість договорів було укладено у Тернопільській (98) та Дніпропетровській (94) областях. За ними йдуть Полтавська (75), Хмельницька (68), Чернігівська (66), Вінницька (55) та Кіровоградська (55) області.

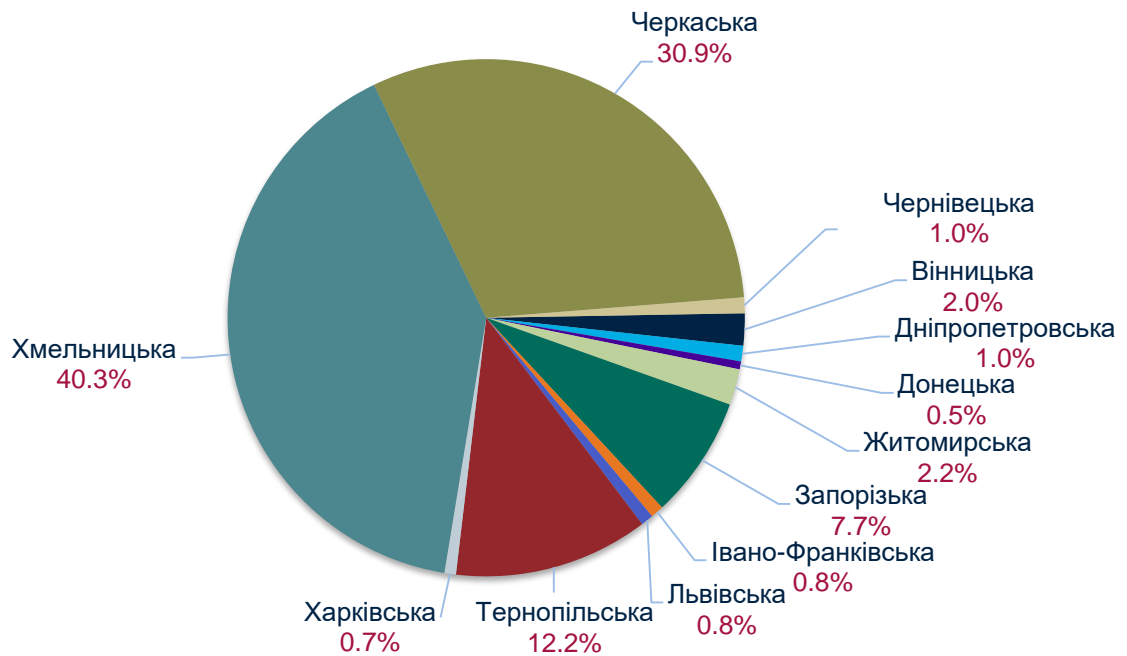
За показником застрахованої площі першість належить Полтавській (75.6 тис. га, або 11.5%) та Хмельницькій (75.3 тис. га, або 11.5%), областям. За ними йдуть Дніпропетровська (67.3 тис. га, або 10.2%), Харківська (57.5 тис. га, або 8.7%), Чернігівська (48.0 тис. га, або 7.3%), Сумська (46.9 тис. га, або 7.1%) та Тернопільська (39.4 тис. га, або 6.0%).

За об'ємом зібраних премій області України розташувалися в такому порядку: Полтавська (33.7 млн грн, або 16.5%), Дніпропетровська (18.1 млн грн, або 8.8%), Сумська (17.8 млн грн, або 8.7%), Херсонська (15.9 млн грн, або 7.8%), Хмельницька

(15.6 млн грн, або 7.6%), Рівненська (14.8 млн грн, або 7.2%), Миколаївська (12.5 млн грн, або 6.1%) та Черкаська (11.5 млн грн, або 5.6%).

Як видно з Діаграми 1, у 2017-му андерайтинговому році виплати були здійснені у 12-ти областях України, зокрема: у Хмельницькій області – 40.3% (3.1 млн грн), Черкаській – 30.9% (2.4 млн грн), Тернопільській – 12.2% (928.3 тис. грн), Запорізькій – 7.7% (584.1 тис. грн), Житомирській – 2.2 (171.5 тис. грн), Вінницькій – 2.0% (153.2 тис. грн), Чернівецькій – 1% (75.4 тис. грн), Дніпропетровській – 1% (74.3 тис. грн), Івано-Франківській – 0.8% (62.3 тис. грн), Львівській – 0.8% (59.5 тис. грн), Харківській – 0.7% (55.2 тис.грн) та Донецькій – 0.5% (37.8 тис. грн).

Отже, першість за виплатами утримує Хмельницька область, хоча частка виплат щодо попереднього року дещо скоротилася. Значно скоротилася частка виплат у Харківській (з 27.0% до 0.7%) та Тернопільській областях (з 21.0% до 12.2%). Суттєво зросла частка виплат у Черкаській області (з 2.0% до 30.9%).

Діаграма 1. Розподіл страхових виплат за областями, 2017 р.

4.3. Дані за страховими компаніями

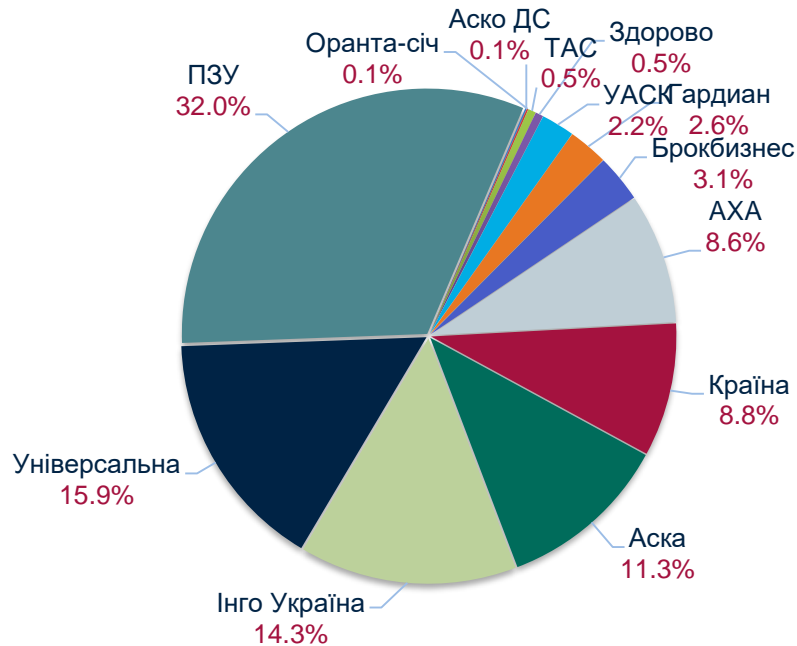
За даними, що були надані для нашого дослідження страховими компаніями України, що мають відповідну ліцензію, у 2017-му андеррайтинговому році страхування сільськогосподарських культур здійснювали 13 страхових компаній. Показники страхування за цей період наведені у Таблиці 6.

Таблиця 6

Зведені дані страхування в розрізі страхових компаній, 2017 р.

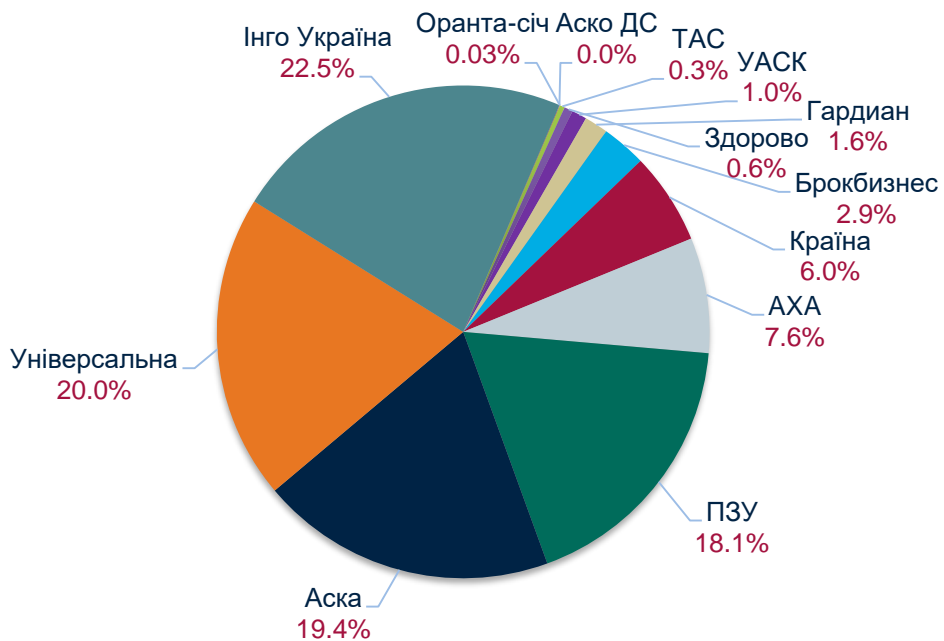
Компанія	К-ть договорів	Площа, га	Страхова сума, грн	Сума премій, грн	Середня ставка премії	Виплати, грн
АХА	82	49 705	269 939 806	6 518 798	2.4%	278 056
Аска	108	127 559	551 139 192	17 497 926	3.2%	1 512 775
Аско ДС	1	72	289 224	13 015	4.5%	37 760
Брокбізнес	30	19 281	383 315 791	5 705 248	1.5%	3 071 547
Гардіан	25	10 199	88 587 217	4 093 767	4.6%	0
Здорово	5	3 707	25 725 027	824 562	3.2%	584 111
Інго Україна	137	147 893	602 567 349	17 554 086	2.9%	1 857 209
Країна	84	39 613	337 395 892	14 353 506	4.3%	171 500
Оранта-січ	1	203	2 740 850	19 186	0.7%	0
ПЗУ	306	118 745	879 962 338	15 974 039	1.8%	115 585
ТАС	5	2 107	8 976 735	369 556	4.1%	0
УАСК	21	6 502	200 279 764	12 006 526	6.0%	0
Універсальна	152	131 557	2 562 446 940	109 516 655	4.3%	0
Загалом	957	657 144	5 913 366 125	204 446 870	3.5%	7 628 542

Як видно з Діаграми 2, за кількістю укладених договорів першість належить страховій компанії «ПЗУ Україна» (306 договори, що складає 32.0% від загальної кількості). За нею йдуть «Універсальна» (152 договори, або 15.9%), «Інго Україна» (137 договорів, або 14.3%), «Аска» (108 договорів, або 11.3%), «Країна» (84 договори, або 8.8%), «АХА» (82 договори, або 8.6%).

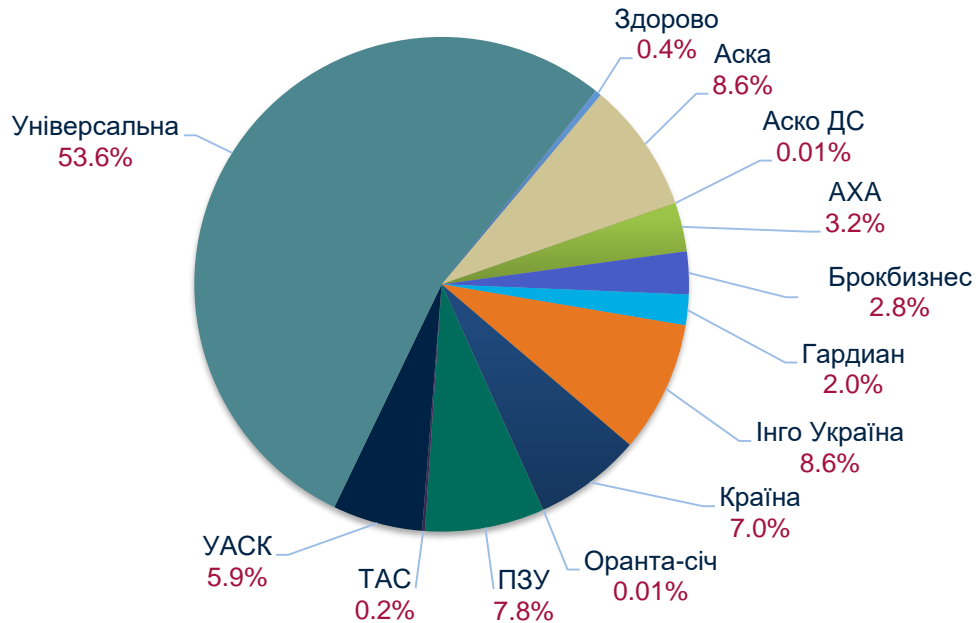
Діаграма 2. Відсоток укладених договорів, 2017 р.

Як видно з Діаграми 3, за обсягом застрахованої площі компанії, що очолюють список, розташувалися у такому порядку: «Інго Україна» (147.9 тис. га, що складає 22.5% від загального обсягу), «Універсальна» (131,6 тис. га, або 20.0%) «Аска» (127.6 тис. га, або 19.4%), «ПЗУ Україна» (118,7 тис. га, або 18.1%), «АХА» (49,7 тис. га, або 7.6%) та «Країна» (39,6 тис. га, або 6.0%).

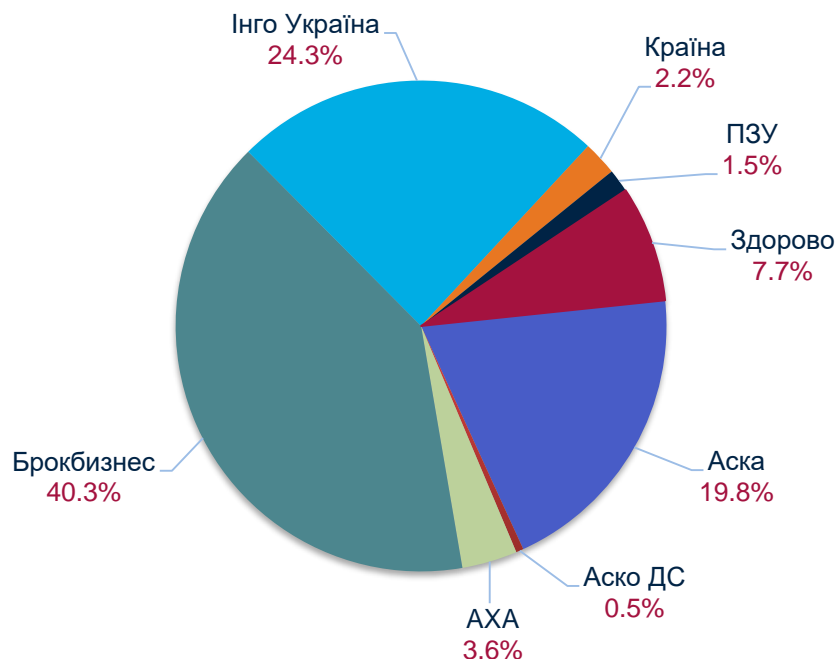
Діаграма 3. Відсоток застрахованої площі, 2017 р.

Як видно з Діаграми 4, найбільший обсяг страхових премій зібрала страхова компанія «Універсальна» (109.5 млн грн, або 53.6%). За нею йдуть страхові компанії «Інго Україна» (17.6 млн грн, або 8.6%), «Аска» (17.5 млн грн, або 8.6%), «ПЗУ Україна» (16.0 млн грн, або 7.8%), «Країна» (14.4 млн грн, або 7.0%) та «УАСК» (12.0 млн грн, або 5.9%).

Діаграма 4. Відсоток страхових премій, 2017 р.

Станом на 1.10.2017, страхові виплати за договорами аграрного страхування здійснили 8 страхових компаній. Як видно з Діаграми 5, за цим показником вони розташувалися в такому порядку: «Брокбізнес» (3,1 млн грн, або 40,3% від усього обсягу виплат), «Інго Україна» (1,9 млн грн, або 24,3%), «Аска» (1.5 млн грн, або 19.8%), «Здорово» (584.1 тис. грн, або 7.7%), «АХА» (278.1 тис. грн, або 3.6%), «Країна» (171.5 тис. грн, або 2.2%), «ПЗУ Україна» (115.6 тис. грн, або 1.5%) та «Аско ДС» (37.8 тис. грн, або 0.5%).

Діаграма 5. Відсоток здійснених виплат, 2017 р.

Детальніша інформація щодо обсягів та рівня виплат страхових компаній представлена у Таблиці 7.

**Таблиця 7
Страхові виплати в розрізі страхових компаній, 2017 р.**

Компанія	Сума виплат (зима), грн	Сума виплат (весна-літо), грн	Загальна сума виплат, грн	Частка у виплатах по ринку	Рівень виплат
Брокбізнес	3 071 547		3 071 547	40.3%	53.8%
Інго	1 857 209		1 857 209	24.3%	10.6%
Аска	1 512 775		1 512 775	19.8%	8.6%
Здорово		584 111	584 111	7.7%	70.8%
АХА	278 056		278 056	3.6%	4.3%
Країна	171 500		171 500	2.2%	1.2%
ПЗУ	115 585		115 585	1.5%	0.7%
Аско ДС	37 760		37 760	0.5%	290.1%
Загалом	7 044 431	584 111	7 628 542	100.0%	3.7%

Згідно з даними, доступними для дослідження на 1 жовтня 2017 року, середній рівень виплат страхових компаній у 2017 андеррайтинговому році склав 3,7%, зокрема, 23,9% – за результатами перезимівлі та 0,3% – за весняно-літній період. Проте, слід враховувати, що до кінця року рівень виплат за весняно-літній період ще може бути скорегований у бік підвищення, оскільки (1) на момент проведення дослідження цикл вирощування деяких культур, що були застраховані на весняно-літній період, ще не

завершений і (2) можливо, залишилися заявки на відшкодування, процедура розгляду яких ще триває. Остаточна цифра страхових виплат у 2017 андерайтинговому році буде наведена у наступному дослідженні. Однак, вже зараз можна сказати, що рівень виплат за період перезимівлі 2016-2017 перевищує аналогічний показник за період 2015-2016 більше, ніж у 1,5 рази (23.9% проти 15,4%).

4.4. Дані за сільськогосподарськими культурами

У 2017-му андерайтинговому році здійснювалося страхування 16-ти видів сільськогосподарських культур. У порівнянні з 2016-м роком, кількість застрахованих культур залишилась сталою, але відбулися незначні зміни в структурі застрахованих культур: не було договорів страхування гарбузів та льону але, натомість, було застраховано сорго та яре жито. Показники страхування у 2017-му році наведені у Таблиці 8.

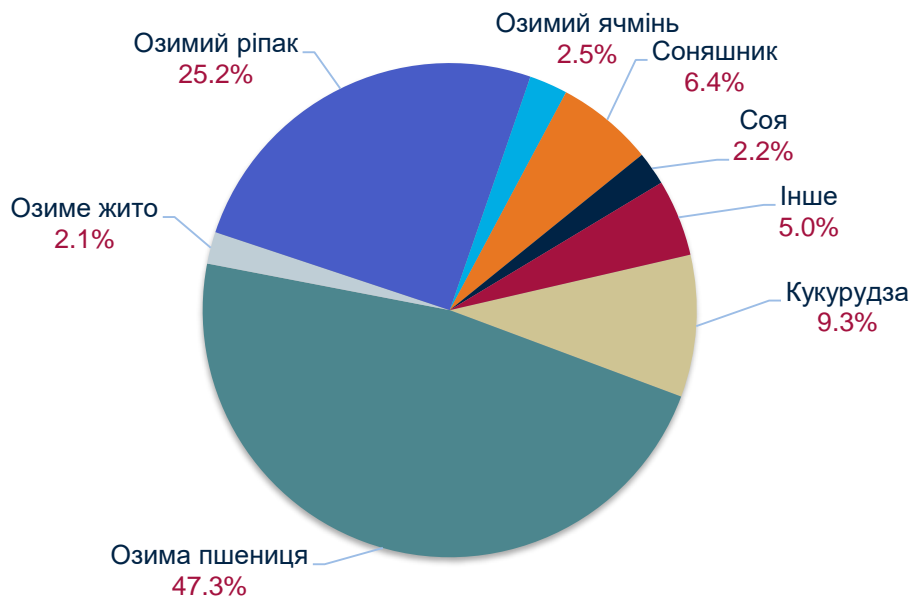
Таблиця 8

Зведені дані страхування в розрізі с/г культур, 2017 р.

Культура	К-ть договорів	Площа, га	Страхова сума, грн	Сума премій, грн	Середня ставка премії	Сума премій, грн/га
Озима пшениця	453	414 538	3 142 993 024	111 880 932	3.6%	270
Озимий ріпак	241	95 401	396 643 931	12 051 882	3.0%	126
Кукурудза	89	70 209	1 529 975 022	61 328 076	4.0%	874
Соняшник	61	36 747	374 017 703	5 294 230	1.4%	144
Озимий ячмінь	24	9 417	40 381 201	1 457 110	3.6%	155
Соя	21	7 139	112 515 508	2 379 945	2.1%	333
Озиме жито	20	5 866	32 701 209	1 091 361	3.3%	186
Ярий ячмінь	13	3 661	54 851 220	851 847	1.6%	233
Цукровий буряк	11	4 790	119 955 945	6 082 837	5.1%	1 270
Горох	11	3 632	22 921 208	564 943	2.5%	156
Яра пшениця	6	2 841	23 488 231	537 173	2.3%	189
Сорго	2	1 107	6 304 428	131 762	2.1%	119
Гречка	2	215	2 313 823	104 517	4.5%	486
Квасоля	1	1 403	48 698 272	633 078	1.3%	451
Яре жито	1	136	505 400	32 952	6.5%	242
Овочі, сад	1	43	5 100 000	24 225	0.5%	567
Загалом	957	657 144	5 913 366 125	204 446 870	3.5%	311

Як видно з Діаграми 6, найбільше договорів було укладено на страхування озимої пшениці (453 договори, або 47.3%). На другому місці озимий ріпак (241 договір, або 25.2%). Далі йдуть кукурудза (89 договорів, або 9.3%), соняшник (61 договір, або 6.4%), озимий ячмінь (24 договори, або 2.5%), соя (21 договір, або 2.2%) та озиме жито (20 договорів, або 2.1%).

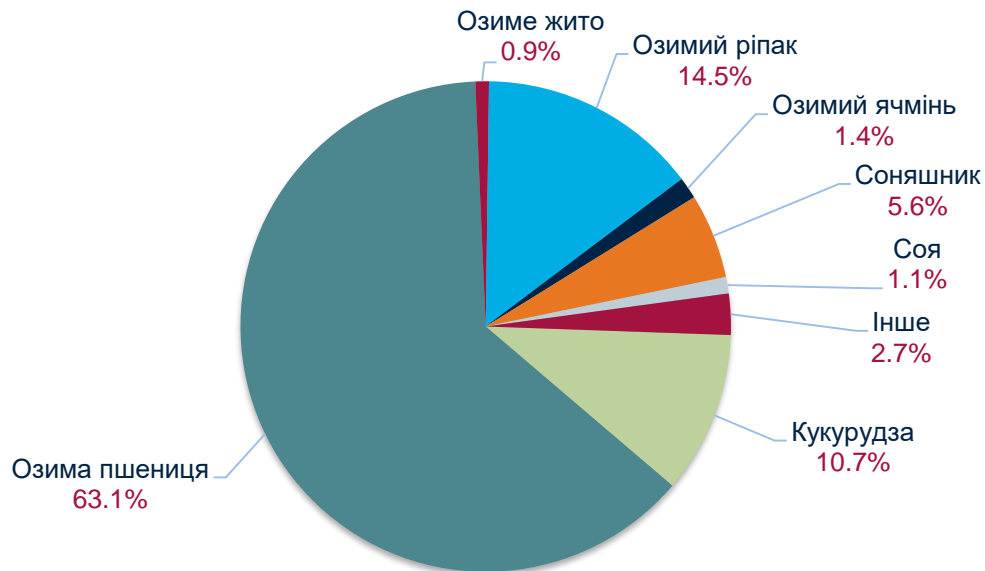
У 2017 році, порівняно з 2016-м, значно зросла кількість договорів страхування озимого ріпаку (у 3.6 разів, з 67 до 241 договорів) та дещо кукурудзи (з 54 до 89). Відбулося незначне зменшення договорів страхування озимої пшениці та соняшнику (з 453 до 471 та з 61 до 98 відповідно).

Діаграма 6. Відсоток договорів страхування, 2017 р.

Як видно з Діаграми 7, найбільше площ було застраховано під озимою пшеницею (414.5 тис. га, або 63.1%). Далі в бік зменшення йдуть: озимий ріпак (95.4 тис. га, або 14.5%), кукурудза (70.2 тис. га, або 10.7%), соняшник (36.7 тис. га, або 5.6%), озимий ячмінь (9.4 тис. га, або 1.4%) та соя (7.1 тис. га, або 1.1%).

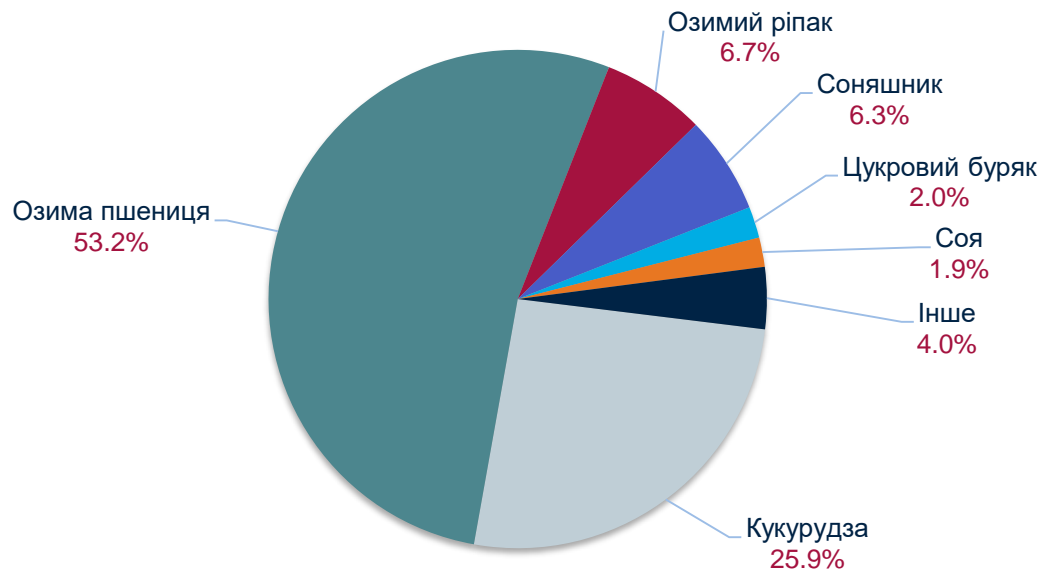
У 2017 році, порівняно з 2016-м, збільшився обсяг застрахованих площ під озимим ріпаком (на 67.9 тис. га) та кукурудзою (на 35.7 тис. га). Відповідні частки цих культур у загальному обсязі застрахованої площі зросли на 10.4 та 5.6 процентних пункти. Водночас, зменшився обсяг застрахованої площі під озимою пшеницею (на 66.5 тис. га) та соняшником (на 35.4 тис. га). Відповідні частки цих культур у загальному обсязі застрахованої площі скоротилися на 8.1 та 5.1 процентних пункти.

Діаграма 7. Відсоток застрахованої площі, 2017 р.

Як видно з Діаграми 8, обсяг страхової відповідальності за сільськогосподарськими культурами розподілився таким чином: першість посідають договори зі страхування озимої пшениці (3.143 млрд грн, або 53.2%), далі йдуть: кукурудза (1.530 млрд грн, або 25.9%), озимий ріпак (396.6 млн грн, або 6.7%), соняшник (374.0 млн грн, або 6.3%), цукровий буряк (119.9 млн грн, або 2.0%) та соя (112.5 млн грн, або 1.9%).

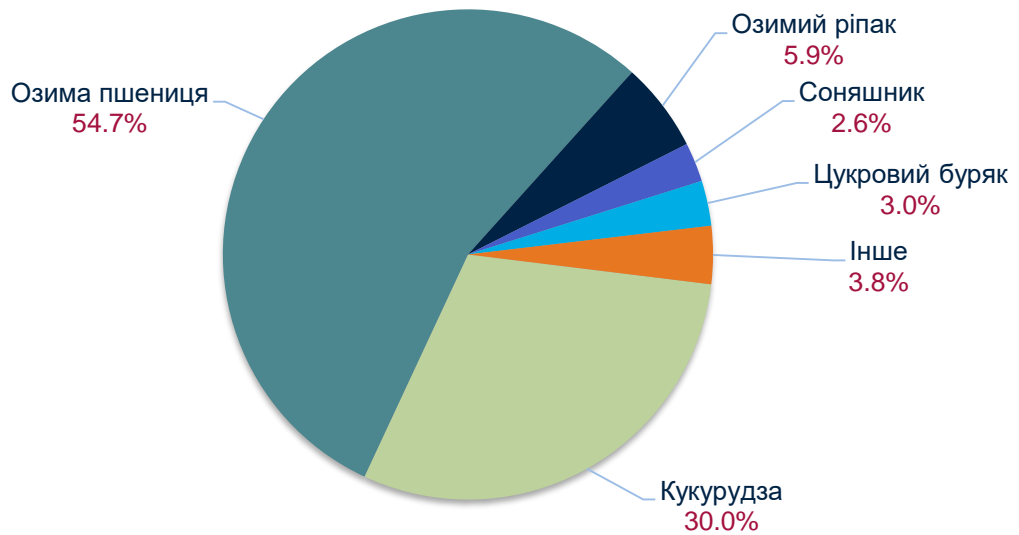
У 2017 році, порівняно з 2016-м, зросла страхова сума за договорами страхування озимого жита, кукурудзи, озимого ріпаку та квасолі. Водночас, скоротилася страхова сума за договорами страхування гречки, сої, ярої пшениці, цукрового буряку та соняшнику.

Діаграма 8. Відсоток страхової суми, 2017 р.

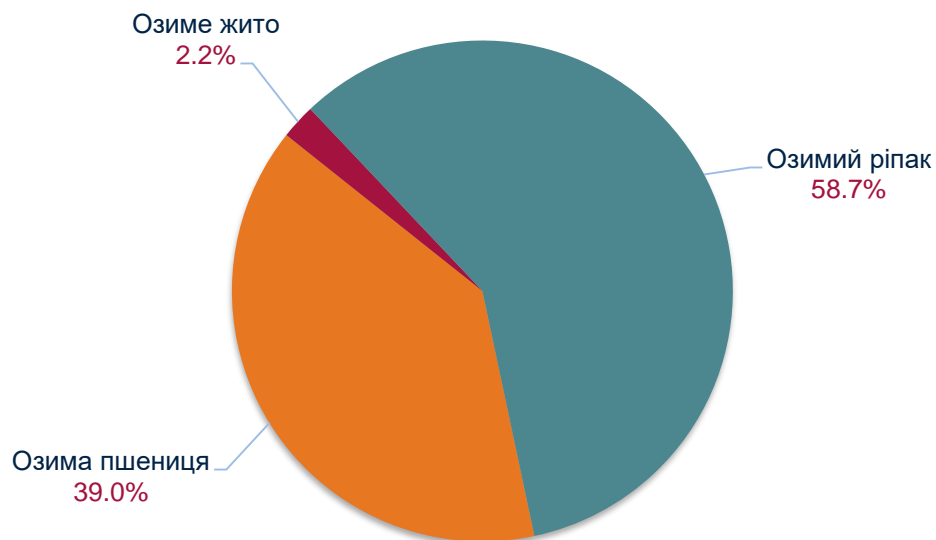
Як видно з Діаграми 9, найбільше від усіх зібраних з ринку страхових премій було зібрано за договорами страхування озимої пшениці (111.9 млн грн, або 54.7%). Далі йдуть: кукурудза (61.3 млн грн, або 30.0%), озимий ріпак (12.1 млн грн, або 5.9%), цукровий буряк (6.1 млн грн, або 3.0%), соняшник (5.3 млн грн, або 2.6%) та соя (2.4 млн грн, або 1.2%).

У 2017 році, порівняно з 2016-м, зріс обсяг страхових премій, зібраних за договорами страхування кукурудзи, озимого жита, озимого ріпаку та квасолі. Водночас, скоротився обсяг страхових премій, зібраних за договорами страхування гречки, сої, ярої пшениці та соняшнику.

Діаграма 9. Відсоток страхової премії, 2017 р.

Страхові виплати у 2017-му андеррайтинговому році були здійснені за трьома культурами: озимим ріпаком (4.48 млн грн, або 58,7% від усього обсягу виплат), озимою пшеницею (2.98 млн грн, або 39,0%), та озимим житом (171.5 тис. грн, або 2.2%). Інформація щодо виплат у розрізі сільськогосподарських культур представлена на Діаграмі 10 та у Таблиці 9.

Діаграма 10. Відсоток у страхових виплатах, 2017 р.

Таблиця 9

Страхові виплати в розрізі с/г культур, 2017 р.

Культура	Сума виплат (зима), грн	Сума виплат (весна-літо), грн	Загальна сума виплат за рік, грн	Частка у виплатах по ринку	Рівень виплат
Озимий ріпак	4 479 690		4 479 690	58.7%	37.2%
Озима пшениця	2 393 241	584 111	2 977 352	39.0%	2.7%
Озиме жито	171 500		171 500	2.2%	15.7%
Загалом	7 044 431	584 111	7 628 542	100.0%	3.7%

4.5. Страхові продукти

Загальна інформація за типами страхових продуктів, які страхові компанії використовували у 2017-му андеррайтинговому році, наведена у таблиці 10.

Таблиця 10

Використання страхових продуктів, 2017 р.

Програма	Частка договорів	Частка застрахованої площі	Частка страхової суми	Частка зібраних премій
Мультиризик (страхування майбутнього врожаю)	37.8%	33.1%	68.2%	77.4%
Повна загибель + весняні заморозки	32.2%	43.2%	10.1%	9.6%
Поіменовані ризики	14.8%	13.3%	16.2%	5.8%
Повна загибель	10.4%	6.5%	2.7%	3.6%
Часткова та повна загибель + весняні заморозки (для озимих культур)	2.0%	1.1%	0.1%	1.7%
Продукт МФК "Тотал"	1.9%	1.3%	0.7%	1.0%
Мультиризик (страхування посівів до збирання)	0.9%	1.5%	1.8%	0.9%
Багаторічні насадження (яблуні)	0.1%	0.0%	0.1%	0.01%
Загалом	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Дослідження попередніх років засвідчували беззаперечне лідерство договорів страхування від повної загибелі на період перезимівлі. У 2017-му році, як видно з таблиці 10, у загальнорічному розподілі договорів за типом страхового продукту на перше місце вийшли договори страхування майбутнього врожаю від багатьох ризиків (37.8%). Щодо страхування від повної загибелі на період перезимівлі, то воно, як і раніше, посідає важливе місце. Договори страхування від повної загибелі та договори страхування від повної загибелі плюс весняні заморозки в сумі дають 42.6% від усіх договорів.

Дані, що стосуються зимового періоду, наведені у таблиці 11.

Таблиця 11

Використання страхових продуктів, зима 2016-2017 р.р.

Програма	Частка договорів	Частка застрахованої площі	Частка страхової суми	Частка зібраних премій	Частка у постраждальній площі	Частка у виплатах
Повна загибель + весняні заморозки	72.3%	84.4%	74.7%	67.1%	74.0%	44.4%
Повна загибель	23.3%	12.7%	19.7%	25.4%	26.0%	55.6%
Продукт МФК "Тотал"	4.2%	2.5%	5.1%	6.8%	0.0%	0.0%
Поіменовані ризики	0.2%	0.3%	0.5%	0.6%	0.0%	0.0%
Загалом	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

У 2017-му андеррайтинговому році відбулися деякі зміни щодо використання продуктів страхування на період перезимівлі. Якщо у 2016-му році 84.3% укладених на зимовий період договорів були договорами страхування від повної загибелі, і лише 7.7% складали договори страхування від повної загибелі плюс весняні заморозки, то у 2017-му році більш розповсюдженими стали договори, які пропонують комбінований захист – страхування від повної загибелі в період перезимівлі плюс весняні заморозки. Таких договорів на період перезимівлі було укладено 72.3% проти 23.3% договорів від повної загибелі.

На договори страхування від повної загибелі плюс весняні заморозки припадає 74% постражданої площі та 44.4% від здійснених виплат за зимовий період, на договори страхування від повної загибелі, відповідно, 26% постражданої площі та 55.6% виплат.

Дані, що стосуються весняно-літнього періоду, наведені у таблиці 12.

Таблиця 12

Використання страхових продуктів, весна-літо 2017 р.

Програма	Частка договорів	Частка застрахованої площі	Частка страхової суми	Частка зібраних премій	Частка у постраждальній площі	Частка у виплатах
Мультиризик (страхування майбутнього врожаю)	68.2%	67.8%	78.9%	90.3%	49.5%	26.4%
Поіменовані ризики	26.4%	26.8%	18.7%	6.6%	50.5%	73.6%
Часткова та повна загибель + весняні заморозки (для озимих культур)	3.6%	2.2%	0.2%	2.0%	0.0%	0.0%
Мультиризик (страхування посівів до збирання)	1.6%	3.1%	2.1%	1.0%	0.0%	0.0%
Багаторічні насадження (яблуні)	0.2%	0.0%	0.1%	0.0%	0.0%	0.0%
Загалом	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Як видно з таблиці 12, найбільшу частку договорів, укладених на весняно-літній період, складають договори страхування майбутнього врожаю від багатьох ризиків (мультиризик) – 68.2%. На ці договори, за даними станом на 1 жовтня 2017-го року, припадає 49.5% постраждалої площі та 26.4% страхових виплат. Договори страхування від поіменованих ризиків складають 26.4% від загальної кількості договорів, укладених на період весна-літо 2017-го року. На ці договори, станом на 1 жовтня 2017-го року, припадає 50.5% постраждалої площі та 73.6% страхових виплат.

4.6. Участь страхових компаній у програмах фінансування сільгоспвиробників

У Таблицях 13 та 14 наведена інформація щодо договорів страхування у 2017 андерайтинговому році, що були пов'язані з програмами фінансування сільгоспвиробників. Як видно з таблиць, кількість договорів, укладених в рамках участі страхових компаній у цих програмах, зросла з 255 у 2016-му до 309 у 2017-му році (або на 21%). Темп зростання кількості договорів за програмами фінансування сільгоспвиробників співпадає з темпом росту загальної кількості договорів. Це підтверджує той факт, що їх частка у загальній кількості договорів залишилася практично незмінною (32.3% у 2017-му проти 32.9% у 2016-му).

Натомість, частка таких договорів у загальній застрахованій площі склала у 2017-му році 30%, що на 4.5 процентних пунктів більше, ніж у попередньому році. Суттєво зросла також їхня частка у загальній страховій сумі (з 33.9% у 2016-му до 52.9% у 2017-му, або на 19 процентних пунктів) та у загальній сумі зібраних страхових премій (з 44.7% у 2016-му до 66% у 2017-му році, або на 21.3 п.п.).

Водночас, відсоток виплат, які були здійснені за договорами, пов'язаними з програмами фінансування с/г виробників, у загальних виплатах 2017-го року скоротився порівняно з 2016-м роком на 34 п.п. (з 39% до 5%).

Таблиця 13

Страхування, пов'язане з програмами фінансування с/г виробників, 2017 р. (обсяги)

Програма	Кількість договорів	Застрахована площа, га	Страхова сума, грн	Страхові премії, грн	Виплати, грн
Аграрний фонд ⁴	223	166 594	2 866 277 592	126 093 764	381 500
ДПЗКУ	85	29 858	254 404 094	8 505 324	0
Інші	1	527	9 154 782	274 643	0
Загалом	309	196 979	3 129 836 468	134 873 731	381 500

Таблиця 14

Страхування, пов'язане з програмами фінансування с/г виробників, 2017 р. (відсотки)

Програма	Частка у загальній к-ті договорів	Частка у застрахованій площі	Частка у страховій сумі	Частка у страховій премії	Частка у страхових виплатах
Аграрний фонд	23.3%	25.4%	48.5%	61.7%	5.0%
ДПЗКУ	8.9%	4.5%	4.3%	4.2%	0.0%
Інші	0.1%	0.1%	0.2%	0.1%	0.0%
Загалом	32.3%	30.0%	52.9%	66.0%	5.0%

⁴ ПАТ «Аграрний Фонд»

4.7. Страхування тварин

У 2017-му андерайтинговому році було укладено 23 договори на страхування тварин (13 – ВРХ, 9 – страхування свиней та 1 – страхування свійської птиці). Загальна страхова сума склала 316 млн грн, а сплачена страхова премія – 2.4 млн грн. Звернень за страховим відшкодуванням та, відповідно, страхових виплат, не зафіксовано. Середня ставка страхової премії за укладеними договорами – 0.8%. Низька ставка страхової премії за договорами страхування тварин вказує на те, що ці договори не покривають основних ризиків виробництва тваринницької продукції. Ймовірно, за укладеними договорами тварини використовувалися в якості застави для отримання кредиту.

Таблиця 15

Зведені дані зі страхування тварин, 2017 р.

Вид тварин	К-ть договорів	Страхова сума, грн	Сума премій, грн	Виплати, грн	Середня ставка премії, %
Свині	9	190 436 212	1 867 156	0	1.0%
ВРХ	13	111 514 671	486 070	0	0.4%
Птиця свійська	1	14 049 785	73 059	0	0.5%
Загалом	23	316 000 668	2 426 285	0	0.8%

4.8. Страхування органічного виробництва с/г культур

У 2017-му андерайтинговому році було укладено 19 договорів страхування органічного виробництва с/г культур (або 2% від загальної кількості договорів страхування с/г культур) на загальній площі 7.4 тис. га. (що складає 1.1% від загальної застрахованої площі). Страхова сума у 79.1 млн грн складає 1.3% від загальної страхової суми, а страхова премія у 3.6 млн грн – відповідно 1.8% від загальної страхової премії, отриманої страховими компаніями від страхування сільськогосподарських культур. Середня ставка премії страхування органічного виробництва перевищує загальну середню ставку премії і складає 4.6%.

Таблиця 16

Зведені дані страхування с/г культур органічного виробництва, 2017 р.

Культура	К-ть договорів	Площа, га	Страхова сума, грн	Сума премій, грн	Середня ставка премії, %	Сума премій на гектар, грн/га
Озима пшениця	17	7 141	77 856 200	3 549 296	4.6%	497
Озиме жито	1	104	764 400	23 620	3.1%	227
Ярий ячмінь	1	136	505 400	32 952	6.5%	242
Усього	19	7 381	79 126 000	3 605 868	4.6%	489

5. Висновки

1. У 2017-му андерайтинговому році продовжилася тенденція зростання ринку агрострахування, відновлена у 2016-му році. Про це свідчить поведінка більшості показників ринку, зокрема:
 - У 2017-му андерайтинговому році відбулося зростання обсягу зібраних страхових премій (на 30% - у гривні та на 28% - у доларовому еквіваленті);
 - Загальний обсяг страхових зобов'язань (страхова сума) дещо скоротився, що можна пояснити двома чинниками: зростанням середньої ставки премії та збільшенням бази порівняння 2016-го року через уточнення повних річних даних за 2016-й рік;
 - Середня ставка премії у 2017-му році зросла, порівняно з минулим роком, на 10 процентних пунктів та склала 3.5%, в тому числі 3.7% - за період перезимівлі та 3.4% - за період весна-літо. Це зростання є позитивною тенденцією, і його можна пояснити змінами, які відбулися у 2017-му році щодо використання страхових продуктів, зокрема, більшим використанням продуктів мультиризикового страхування.
 - Загальний рівень виплат 2017-го року, станом на 1.10.2017 складає 3.7% і є нижчим за минулорічний. Проте, цей показник є попереднім, оскільки дані щодо виплат за період весна-літо є неостаточними. Рівень виплат за період перезимівлі 2016-2017 р.р. складає 23.9% та перевищує показник 2015-2016 р.р. на 8.5 процентних пункти. В період перезимівлі 2016-2017 р.р. найбільше постраждали озимий ріпак та озима пшениця.
2. У досліджуваний період відбулися деякі зміни у використанні продуктів страхування. Зокрема, у період перезимівлі 2016-2017 р.р. найбільшого розповсюдження набули договори страхування від повної загибелі в комбінації з весняними заморозками (72.3%), тоді як в минулі роки найпоширенішими були договори страхування від повної загибелі. У період весна-літо 2017 договори страхування від поіменованих ризиків, які в попередні роки домінували на ринку, склали лише 26.4% від усіх договорів і поступилися місцем договорам страхування врожаю від багатьох ризиків (мультиризик), яких на ринку було укладено 68.2%.
3. Страхування, пов'язане з програмами фінансування сільгоспвиробників, складає приблизно третину від усіх укладених на ринку договорів та усіх застрахованих площ. Умови страхування за цими договорами дещо відрізняються від тих, які в середньому застосовуються на ринку. Зокрема, середня ставка премії за цими договорами складає 4.3%. Відповідно, частка договорів, які укладаються через Аграрний Фонд та ДПЗКУ, у загальному обсязі зібраних страхових премій складає 66%.

Станом на 02.08.2017 ліцензію на провадження страхової діяльності у формі добровільного страхування сільськогосподарської продукції мають наступні страхові компанії:

№ п/п	Назва страхової компанії
1	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «СТРАХОВІ ГАРАНТІЇ»
2	Приватне акціонерне товариство Євро-Азіатська Страхова компанія «Фініст»
3	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «БРОКБІЗНЕС»
4	Приватне акціонерне товариство «Українська аграрно-Страхова компанія»
5	Приватне акціонерне товариство «Українська Акціонерна Страхова компанія АСКА»
6	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «ДОМІНАНТА»
7	Публічне акціонерне товариство «Страхова компанія «Оранта-Січ»
8	Приватне акціонерне товариство «Акціонерна Страхова компанія «ІНГО Україна»
9	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «АГРОПОЛІС»
10	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ПЗУ УКРАЇНА»
11	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «ДОМІНАНТ»
12	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ПРОВІДНА»
13	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ЮНІСОН-СТРАХУВАННЯ»
14	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «АХА СТРАХУВАННЯ»
15	Приватне акціонерне товариство «УКРАЇНСЬКА ПОЖЕЖНО - СТРАХОВА КОМПАНІЯ»
16	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ЗДОРОВО»
17	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «АЛЬФА СТРАХУВАННЯ»
18	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «УКРІНСТРАХ»
19	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ТЕКОМ»
20	Приватне акціонерне товариство «Страхова група «Ю.БІ.АЙ-КООН»
21	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «ГАРДІАН»
22	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Універсальна»
23	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «ПСК-ЗАХІД»
24	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «НАДІЙНА»
25	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ»
26	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «УКРАЇНСЬКА СТРАХОВА ГРУПА»
27	Приватне акціонерне товариство «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СТРАХОВИЙ АЛЬЯНС»
28	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «КРАЇНА»
29	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ЕТАЛОН»

Додаток (продовження)

№ п/п	Назва страхової компанії
30	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ЕНЕСТРА»
31	Приватне акціонерне товариство «Страхова група «ТАС»
32	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ВУСО»
33	Приватне акціонерне товариство «Страхове товариство «СТРОЙПОЛІС»
34	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «Бізнес Страхування»
35	Приватне акціонерне товариство Страхова компанія «ІНГОССТРАХ»
36	Приватне акціонерне товариство «Страхове товариство «ГАРАНТІЯ»
37	Приватне акціонерне товариство «УКРАЇНСЬКИЙ СТРАХОВИЙ КАПІТАЛ»
38	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ГАРАНТ-СИСТЕМА»
39	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія АСКО-ДОНБАС ПІВНІЧНИЙ»
40	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «СТАР-ПОЛІС»
41	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «МИР»
42	Публічне акціонерне товариство «Страхова компанія «МЕГА-ГАРАНТ»
43	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Страховий Капітал України»
44	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Крона»
45	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Амальтея»
46	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Колоннейд Україна»
47	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «Довіра-Поліс»
48	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «Експо Страхування»
49	Публічне акціонерне товариство «Національна акціонерна страхова компанія «Оранта»
50	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «Кредо»
51	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «Альфа-Гарант»
52	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Українська Транспортна Страхова Компанія»
53	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «СПЕЙР»
54	Товариство з додатковою відповідальністю «Добробут та Захист»
55	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «ГЛОБАЛ ГАРАНТ»
56	Публічне акціонерне товариство «ОСТ «РЕСПЕКТ»
57	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «Інноваційні страхові технології»
58	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Альянс»